

BANKALARDA FİRMA BÜYÜKLÜĞÜNÜN FİNANSAL PERFORMANS ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINATION OF EFFECTS OF FIRM SIZE OF BANKS ON FINANCIAL PERFORMANCE

Osman AKIN¹

1. Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi,
Bucak İşletme Fakültesi, Muhasebe ve Finansman
Anabilim Dalı, osmanakin@mehmetakif.edu.tr,
<https://orcid.org/0000-0003-1863-4725>

Makale Türü	Article Type
Araştırma Makalesi	Research Article
Başvuru Tarihi	Application Date
06.08.2021	08.06.2021
Yayına Kabul Tarihi	Admission Date
24.12.2021	12.24.2021

DOI

<https://doi.org/10.30798/makuiibf.979861>

Öz

Ekonomilerdeki fon arz ve talebinin temel etkeni olan Bankalarda kârlılık ve büyüklük hem potansiyel yatırımcılar hem de paydaşlar açısından büyük önem taşımaktadır. Firma büyüklüğü Bankaların temel performans değişkeni olarak değerlendirilmektedir. Türk Bankacılık sektörü ise son yıllarda artan kârlılık ve büyüme potansiyeli ile yabancı yatırımcıların da ilgi alanı içerisinde yer almaktadır. Bu çalışmada 2015-2019 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren Ticari bankaların finansal oranları ile firma büyüklükleri analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre firma büyüklüğü ile herhangi bir değişken arasında pozitif veya negatif güçlü bir ilişki tespit edilememiştir. Bununla birlikte firma büyüklüğü ile aktif getirisi, kredi-mevduat oranı ve net faiz marjı oranları arasında negatif bir ilişki belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerin çoğu zayıf düzeyde gerçekleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bankacılık, Finansal Analiz, Firma büyüklüğü, Kârlılık,

Abstract

Profitability and size at Banks ,that are basic factor on fund demand and supply, have been important for both potential investors and stakeholders. Firms size have been basically considered as basic performance indicator of Banks. Turkish Banking industry have been located at focus area of foreign investors with growing profitability and growth potential. In this study commercial Banks operating in Turkey have been analyzed in aspect of financial ratios and firms size in period of 2015-2019. According to obtained results any strong relationship hasn't been determined among any other variables. However negative and weak relationships have been determined among firm size and asste profitability, loan-to-deposit ratio and net interest margin rate. Most of relationships have been determined at weak level.

Keywords: Banking, Financial Analysis, Firm Size, Profitability, Board Structure.

EXTENDED SUMMARY

Research Problem

Banks are essential actors in an economy balancing fund supply and demand. Firm size is very important in aspect of firm performance. Effects of firm size on performance is an important subject on firm growth.

Research Questions

What is the effect of firm size in Banks on financial performance ratios as liquidity, financial structure and efficiency ?

Literature Review

Many articles focused on performance of Banks and therefore many of them used financial variables to analyze financial statements. Some researchers used methods as TOPSIS, PROMETHEE and DEA etc. Less of them focus on determining efficiency of Banks via firm size and growth.

Methodology

Pearson correlation were used in analyzing data. Relationship between firm size and other financial ratios as liquidity, financial structure and efficiency were analyzed via pearson correlation test.

Results and Conclusions

As the result of study weak relationship were determined between firm size of Banks and other financial ratios. Therefore firm size has been determined as weakly affecting variable to financial ratios in aspect of liquidity, financial structure and efficiency.

1. GİRİŞ

Ekonomilerdeki fon arz ve talebinin etkin olarak yönetilmesinde banka ve benzeri finansal kuruluşlar önemli görevler almaktadırlar. Bankacılık sistemlerinin etkin olduğu sistemlerde fon arzının fon talebi tarafından etkin şekilde karşılandığı söylenebilir. İşletmelerin tüm işlemlerini öz kaynakları ile finanse edebilmeleri de olası olmadığından dolayı fon taleplerinin Bankalar tarafından karşılanması beklenmektedir. Ekonomik sistem içerisinde finansal kuruluşların faaliyetlerini sürdürmeleri de büyüklükleri, öz kaynak yeterlilikleri ve kârlılıkları ile yakından ilişkilidir. Sermaye yeterliliği ve kârlılığı yüksek olan finansal kuruluşlarda finansal başarının da beraberinde olması beklenmektedir. Ülkemizde son birkaç on yılda Bankacılık sektöründe artan kârlılık ve gelişmeler sonucunda yabancı sermaye girişi artmış ve bankacılık sektörü doğrudan yabancı yatırımların bir çekim noktası durumuna gelmiştir. Bu bağlamda yönetim kurullarının yapısı da önemli ölçüde değişmektedir.

Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren ticari bankaların firma büyüklükleri, ile finansal performansı arasındaki ilişki incelenmiş ve elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bankalarda performans ölçümü konusunda çok sayıda çalışma yapılmıştır. Çalışmalardan bir kısmı finansal performans ölçütlerine odaklanırken, bir kısmı yönetsel ölçütlere odaklanmıştır. Karma modelleri dikkate alan çalışmalar da mevcuttur.

Budak (2011), 2008-2010 yılları arasında 22 ticari bankada veri zarflama analizi (VZA) yöntemi ile etkinlik analizi yapmıştır. Analizde şube sayısı, personel sayısı, faiz ve faiz dışı giderler toplamı girdi değişkenleri olarak ve toplam mevduat, toplam krediler, faiz ve faiz dışı gelirler toplamı ve net kâr çıktı değişkenleri olarak belirlenmiştir. Çalışmada etkin ve etkin olmayan bankalar belirlenmiştir.

Bayram (2021), 2010-2019 döneminde Türkiye’deki katılım bankaların performansını finansal oranlar yardımıyla CRITIC ve EDAS yöntemi ile araştırmıştır. Analiz sonuçlarına göre kamu sermayeli bankalar arasında Ziraat Katılım ilk sırada ve Türkiye Finans ikinci sırada yer almaktadır. Özel sermayeli bankalar içinde ise Albaraka Türk Katılım bankası ilk sırada yer almıştır.

Tetik ve Şahin (2020), 2011-2019 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren 7 katılım bankasının performansları TOPSIS yöntemi ile analiz edilmiş ve değerlendirmede bulunmuşlardır.

Yağlı (2019), Türkiye’deki mevduat toplayan tüm bankalarda 200-2016 döneminde yapmış olduğu çalışmasında yönetim kurulu yapısı ve çeşitliliği ile bankaların performanslarını karşılaştırmıştır. Analiz sonucunda yönetim kurulu büyüklüğü ile banka finansal performansı arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada kadın üyelerin oranı ve lisansüstü eğitim seviyesine sahip üyeler arasında negatif ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada elde edilen

diğer bir sonuç ise banka performansı ile yabancı üyelerin oranı ve bağımsız üyelerin oranı arasında negatif bir ilişki tespit edildiği yönündedir.

Öztürk Karaçor vd. (2017), kamu ve özel sermayeli bankaların performanslarını CAMELS yöntemiyle analiz etmişlerdir. 2003-2015 yılları arasında yapılan analiz sonucunda 3'ü kamu sermayeli ve 9'u özel sermayeli olmak üzere 12 banka analiz edilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre özel sermayeli bankaların sermaye yeterliliği, aktif kalitesi ve yönetim kalitesi açısından daha iyi durumda olduğu ancak kamu sermayeli bankaların kazanç durumu ve likidite açısından daha iyi durumda olduğu görülmektedir. Çalışmada kamu sermayeli bankaların piyasa risklerine daha duyarlı oldukları belirlenmiştir.

Yetiz ve Kılıç (2021), Türkiye'de faaliyet gösteren 15 mevduat bankasının 2015-2019 yılları arasındaki finansal verileri VIKOR yöntemiyle analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre en başarılı bankalar sıralanmıştır.

Kandemir ve Karataş (2016), Borsa İstanbul'da işlem gören 12 mevduat bankasının performansını 2004-2014 yılları arasında analiz etmişlerdir. Analiz yöntemi olarak gri ilişkisel analiz, TOPSIS ve VIKOR yöntemleri kullanılmıştır. Edinile bulgulara göre gri ilişkisel analiz yöntemine göre en yüksek finansal performansa sahip banka Vakıf Bank ve en düşük finansal performansa sahip banka ise Şekerbank olarak tespit edilmiştir. TOPSIS yöntemine göre en yüksek ve en düşük bankalar aynıdır. VIKOR yöntemine göre performansı en yüksek banka Deniz Bank ve en düşük banka ise Tekstil Bank olarak belirlenmiştir.

Eker ve Kurtaran (2017), Türkiye'de faaliyet gösteren 46 banka üzerinde 2011-2013 yılları arasında yaptıkları çalışmada yönetim kurullarında kadın üye sayısı ve kadın yönetim kurulu başkanı olması ile öz kaynak kârlılığı arasındaki ilişki incelenmiş ve anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışmada yönetim kurulu içerisinde kadın üye bulunan ve bulunmayan firmaların performansları arasında da anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Aksaraylı ve Pala (2017), Türk bankacılık sektöründeki 28 mevduat bankasında 2010-2014 dönemini analiz ettikleri çalışmada PROMETHEE ve TOPSIS yöntemleri kullanılarak etkinlik açısından sıralamalar yapılmıştır.

3. ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Bankaların büyüklükleri ve yönetim kurulu yapılarının finansal performansları üzerindeki etkilerinin belirlenmesidir. Bu bağlamda 2015-2019 yıllarını kapsayan dönem için Türkiye'de mevduat toplama yetkisine sahip olan ve verilerine ulaşılabilen 28 adet Banka araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen bankalar; Akbank, Alternatif Bank, Anadolu

Bank, Arap Türk Bankası, Bank Melat, Burgan Bank, CitiBank, DenizBank, Deutsche Bank, Fiba Bank, Habib Bank, HSBC Bank, ICBC, ING Bank, Odea Bank, QNB Finansbank, Rabobank, Societe Generale, Şekerbank, Ziraat Bankası, Turkish Bank, Turkland Bank, Türk Ekonomi Bankası, Garanti BBVA, Halk Bankası, Türkiye İş Bankası, Vakıflar Bankası, Yapı ve Kredi Bankası olarak belirlenmiştir.

Araştırmada firma büyüklüğü değişkeni tanımlanırken farklı varlık büyüklüğüne sahip Bankaların benzer değerler ile ifade edilebilmesi için Aktif Toplamın logaritması alınarak bulunan değerler kullanılmıştır. Bankalara yönelik Finansal Performans değişkenleri olarak Aktif Getirisi, Öz Kaynak Getirisi, Kredi Mevduat Oranı, Borç Öz Kaynak Oranı, Aktif Etkinlik Oranı, Net Faiz Marjı Oranı kullanılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi olarak korelasyon analizi tercih edilmiştir. Bu yöntemde göre korelasyon yapılırken seçili değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve kuvveti belirlenmeye çalışılmıştır. Pozitif korelasyon katsayısı değişkenlerden birinin değeri arttığında diğerinin de değerinin arttığı; negatif korelasyon katsayısı ise değişkenlerden birinin değeri artarken diğerinin değerinin azaldığını gösterir. $r = \pm 1$ olduğunda söz konusu iki değişken mükemmel/tam ilişki içindedir. Buna karşılık $r = 0$ olması iki değişkenin hiçbir ilişki içinde olmadıklarını gösterir. $r -0,50$ veya $+ 0,50$ etrafında bir değer aldıklarında ise değişkenler arasında orta düzeyli bir ilişkinin varlığından söz edilir (Şıklar ve Özdemir, 2013).

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Verileri

Araştırma kapsamında kullanılan veriler ilgili bankaların yıllık faaliyet raporlarından elde edilmiştir. Faaliyet raporlarında hem finansal kalemler hem de yönetime ilişkin bilgiler açıklanmış ve ilgili raporlardan 2015-2019 dönemlerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın ilk kısmında firma büyüklüğü verisi ile finansal performans oranları arasındaki ilişki analiz edilmiştir.

Firma büyüklüğü ile Aktif getirisi ilişkisi incelendiğinde (bkz. Tablo 1) her iki değişken arasında negatif ve zayıf bir ilişki ($r = -0,126$) tespit edilmiştir. Buna göre firma büyüklüğündeki artış bankalardaki aktif getirisini düşük düzeyde ve olumsuz etkilemektedir.

Tablo 1. Firma Büyüklüğü ile Aktif Getirisi İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Aktif Getirisi Oranı (ROA)
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	-,126
	Sig. (2-tailed)		,138
	N	140	140
Aktif Getirisi Oranı (ROA)	Pearson Correlation	-,126	1
	Sig. (2-tailed)	,138	
	N	140	140

Firma büyüklüğü ile öz kaynak getirisi incelendiğinde (bkz. Tablo 2) değişkenler arasında pozitif ve zayıf bir ilişki ($r= 0,144$) belirlenmiştir. Buna göre firma büyüklüğündeki artış öz kaynak getirisini de zayıf ve olumlu düzeyde etkilemektedir.

Tablo 2. Firma Büyüklüğü ile Öz Kaynak Getirisi İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Öz Kaynak Getirisi (ROE)
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	,144
	Sig. (2-tailed)		,089
	N	140	140
Özkaynak Getirisi (ROE)	Pearson Correlation	,144	1
	Sig. (2-tailed)	,089	
	N	140	140

Firma büyüklüğü ile kredi mevduat oranı değişkenleri analiz edildiğinde (bkz. Tablo 3) her iki değişken arasında negatif ve zayıf bir ilişki ($r= -0,175$) tespit edilmiştir. Firma büyüklüğündeki her bir birimlik artış kredi mevduat oranını negatif ve düşük düzeyde etkilemektedir.

Tablo 3. Firma Büyüklüğü ile Kredi/Mevduat Oranı İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Kredi/ Mevduat Oranı
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	-,175*
	Sig. (2-tailed)		,038
	N	140	140
Kredi/ Mevduat Oranı	Pearson Correlation	-,175*	1
	Sig. (2-tailed)	,038	
	N	140	140

*. Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

Firma büyüklüğü ile borç öz kaynak oranı ilişkisi incelendiğinde (bkz. Tablo 4) her iki değişken arasında orta düzeyde ve pozitif bir ilişki ($r= 0,374$) belirlenmiştir. Buna göre firma büyüklüğündeki bir birimlik artış borç/öz kaynak oranını da orta düzeyde arttırmaktadır.

Tablo 4. Firma Büyüklüğü ile Borç-Öz Kaynak Oranı İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Borç Öz Kaynak Oranı
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	,374**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	140	140
Borç Öz Kaynak Oranı	Pearson Correlation	,374**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	140	140
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

Firma büyüklüğü ile aktif etkinlik oranı ilişkisi incelendiğinde (bkz. Tablo 5) her iki değişken arasında düşük düzeyde ve pozitif bir ilişki (0,108) tespit edilmiştir. Firma büyüklüğündeki bir birim artış aktif etkinliğini düşük düzeyde etkilemektedir.

Tablo 5. Firma Büyüklüğü ile Aktif Etkinliği Oranı İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Aktif Etkinlik Oranı
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	,108
	Sig. (2-tailed)		,202
	N	140	140
Aktif Etkinlik Oranı	Pearson Correlation	,108	1
	Sig. (2-tailed)	,202	
	N	140	140

Firma büyüklüğü ile net faiz marjı oranı arasında (bkz. Tablo 6) negatif ve (orta düzeye yakın) düşük düzeyde bir ilişki ($r = -0,253$) tespit edilmiştir. Buna göre firma büyüklüğünün artması net faiz marjını olumsuz etkilemektedir.

Tablo 6. Firma Büyüklüğü ile Net Faiz Marjı Oranı İlişkisi

		Firma Büyüklüğü	Net Faiz Marjı (NIM)
Firma Büyüklüğü	Pearson Correlation	1	-,253**
	Sig. (2-tailed)		,003
	N	140	140
Net Faiz Marjı (NIM)	Pearson Correlation	-,253**	1
	Sig. (2-tailed)	,003	
	N	140	140
**. Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).			

5. SONUÇLAR

Bankalar, ekonomik sistemler içerisinde fon arz ve talebinin etkin şekilde yönetilmesinde önemli etkisi olan kuruluşlar olarak önem kazanmaktadır. Sermaye yeterlilikleri ve firma büyüklükleri tüm işletme türlerinde önem kazandığı gibi Bankalar açısından da önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmada ülkemizde faaliyet gösteren Ticari Bankaların verilerinden faydalanılarak firma büyüklüğü ile seçili değişkenler arasındaki ilişki Pearson Korelasyon testine tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlara göre

firma büyüklüğünün herhangi bir değişken üzerinde pozitif veya negatif güçlü etkisi tespit edilememiştir. Bununla birlikte firma büyüklüğü ile aktif getirisi, borç-öz kaynak oranı ve aktif etkinliği oranları arasında pozitif ve aktif getirisi, kredi-mevduat oranı, net faiz marjı oranları arasında negatif bir ilişki tespit edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkilerden çoğu zayıf düzeyde gerçekleşmiştir.

Elde edilen bulgulara göre firma büyüklüğü ile Bankaların kârlılık, likidite, mali yapı ve etkinlik değişkenleri arasında önemli bir ilişki tespit edilememiştir. Bu bağlamda firma büyüklüğünün Banka finansal performansı açısından öncül bir gösterge olduğunu söylemek eldeki veriler ve bulgular açısından güç görünmektedir. Diğer taraftan firmaların Banka sermaye yeterliliğinin ülkemizde zorunlu olarak yüksek düzeyde tutulması da sermaye yeterliliğinin geliştirdiğinden dolayı bankalar arasında aktif büyüklük ve dolayısıyla firma büyüklüğü noktasında önemli bir farklılığın oluşmamasını da beraberinde getirmektedir. Gelecek çalışmalar çeşitlendirilerek geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksaraylı, M. ve Pala, O. (2017). Türk bankacılık sektöründe sermaye yapısına göre performans sıralama, kümeleme ve verimlilik analizi. *International Journal of Academic Value Studies*, 3(11), 39-54.
- Bayram, E. (2021). Türkiye'deki katılım bankalarının CRITIC temelli EDAS yöntemiyle performans değerlendirmesi. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 55-72.
- Budak, H. (2011). Veri zarflama analizi ve Türk bankacılık sektöründe uygulaması. *Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 23(3), 95-110.
- Eker, D. ve Kurtaran, A. (2017). Bankaların yönetim kurullarındaki cinsiyet çeşitliliği ve finansal performans ilişkisi. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 6(12), 64-72.
- Kandemir, T. ve Karataş, H. (2016). Ticari bankaların finansal performanslarının çok kriterli karar verme yöntemleri ile incelenmesi: Borsa İstanbul'da işlem gören bankalar üzerine bir uygulama (2004-2014). *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5(7), 1766-1776.
- Öztürk Karaçor, Z., Mangır F., Kodaz, Ş.S. ve Kartal, M. (2017). Kamusal ve özel bankaların CAMELS performans analizi: Türkiye örneği. *İGÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 47-65.
- Şıklar, E., Özdemir A., P. (Ed.). (2013). *İstatistik-II*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Tetik, N. ve Şahin, A. (2020). Katılım bankalarının finansal performans analizi. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 34(2), 293-314.
- Yağlı, İ. (2019). Yönetim kurulu çeşitliliği-finansal performans ilişkisi: Türk bankacılık sektörü örneği. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 37(3), 565-585.
- Yetiz, F. ve Kılıç, Y. (2021). Bankaların finansal performansının VIKOR Yöntemi ile değerlendirilmesi: Türkiye örneği. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 13(24), 151-164.